

**План за действие за изпълнение на Рамковата
програма за равноправно интегриране на ромите в
българското общество за 2006 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

Използвани съкращения	iii
A. Въведение	1
B. Предизвикателства пред политиката за интеграция на ромите в обществото	3
1. Постигане на консенсус по политиката и мерките за интегриране на ромите	3
2. Предизвикателства в условията на членство в Европейския съюз	5
C. Цели на действията през 2006 г.	7
1. Общи цели	7
2. Специфични цели	7
D. Основни направления на действия през 2006 г. и характеристики на планираните мерки	8
1. Подобряване на политиката за интеграция на ромите в обществото	8
2. Укрепване на административния капацитет за прилагане на политиката за интеграция на ромите в обществото	13
3. Укрепване на капацитета на партньорите от гражданския сектор за сътрудничество и ефективно участие в процесите на формулиране, изпълнение и оценка на мерките по реализацията на плана за действия до края на 2006 г.	16
4. Повишаване на ефективността и ефикасността на планираните мерки по изпълнение на РП	17
5. Планиране на нови инициативи за реализация на политиката за интеграция на ромите в обществото	29
E. Индикатори за изпълнение на планираните мерки	34
1. Базови индикатори за оценка на изпълнението на Плана за действия през 2006 г.	34
2. Източници на информация	39

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

ДЕДВ	Дирекция "Етнически и демографски въпроси" в Администрацията на Министерския съвет
ДЕК	Делегация на Европейската комисия в България
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
МВНР	Министерство на външните работи
МЗ	Министерство на здравеопазването
МК	Министерство на културата
МОН	Министерство на образованието и науката
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет на Република България
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НССЕДВ	Национален съвет за сътрудничество по етнически и демографски въпроси
ОМК	Отворен метод за координация
ОССЕ	Организация за сигурност и сътрудничество в Европа
ПРООН	Програма за развитие на Организацията на обединените нации
РПРИРБО [РП]	Рамкова програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество
СБ	Световна банка
СФ	Структурни фондове
ОП	Оперативна програма
ОПРЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ДДПЦИРВ	Дирекция Демографска политика, социални инвестиции и заетост (МТСП)
НПДРВ	Национален план за десетилетието на ромското включване

A. Въведение

Планът за действие за изпълнение на Рамковата програма за **равноправно интегриране** на ромите в българското общество за 2006 г. има преходен/извънреден характер, тъй като:

- През 2005 г. мерките по политиките за интегриране на ромите са се осъществявали без формално одобрен план;
- Приет е държавен бюджет за 2006 г., в който са планирани мерки за подобряване на социално-икономическото състояние на ромите;
- От 2007 г., предвид очакваното членство на България в ЕС, България ще бъде поставена при свършено нови условия:
  - Всички мерки по политиките, включително тези по социално сближаване, се планират в седем годишен бюджетен цикъл (2007-2013) и трябва да бъдат съобразени с него;
  - Големите международни донори, финансирани до момента различни инициативи, свързани с интегрирането на ромите както в публичния, така и в гражданския сектор, ще прекратят операциите си в България;
- В проектите на оперативни програми за участие на България в структурните фондове, планираните мерки не са адресирани в достатъчна степен към проблемите на ромите. В ОПРЧР се разработва глава, отнасяща се до проблемите на ромите, където се предвижда да се дефинират сферите на действие по отношение на тях. Експерти от ДЕДВ участват в разработването на ОПРЧР;
- Съществува спешна необходимост за координиране и подобряване на ефективността на вече планирани мерки по секторни политики и стратегически документи, за чието изпълнение правителството се е ангажирало с държавния бюджет, подписани меморандуми или друг документ (ЕС и Световна банка, ООН);
- Цялостно решаване на проблемите на ромите не може да бъде постигнато в краткосрочен план, затова са необходими постоянни и целенасочени усилия. Същевременно, съществуват и проблеми, чието приоритетно решаване ще създаде условия както за обръщане на негативните тенденции в социално-икономическия статус на ромите, така и за увеличаване на доверието към държавната политика.

Основните цели и разработването на плана за действия до края на 2006 г. е базирано на разбирането, че това е план за действията, които правителството предприема **като допълнение към текущите политики за подобряване на социално-икономическото положение на ромите, съхранение и развитие на тяхната културната идентичност**. Планът цели **разработване, апробиране и прилагане в практиката на нови**

модели за решаване на ромските проблеми и промяна в негативните социално-икономически тенденции.

В. Предизвикателства пред политиката за интеграция на ромите в обществото

1. Постигане на консенсус по политиката и мерките за интегриране на ромите

В близките години България трябва да направи значим напредък в решаването на социалните, образователните, здравните и културните проблеми на ромите. Интеграцията на ромите е от изключително значение за просперитета на цялото общество, за неговата социална и етническа сигурност. В тази насока ще бъде приложен цялостен подход, който едновременно решава “горещите” проблеми, но и постепенно ограничава и премахва базисните причини за ромската бедност, изолация и самоизолация. Целта на този подход е осигуряване на по-високо ниво на **социална сплотеност** в българското общество.

Стратегическата цел е преодоляване на неравноправното третиране на ромите чрез ефективно включване в социално-икономическия живот. Решаването на проблема за ромската мизерия и изостаналост е част от цялостната политика за преодоляване на бедността и социалната изолация.

Приоритет при решаването на ромските проблеми е **ефективната социално-икономическа политика** наред с изключително важните **правозащитни и културни аспекти** на интеграцията.

По-добрият достъп на ромите до качествени услуги е свързан с общата ефективност на образованието, здравеопазването и системата за социална защита. Намалването на безработицата е стъпка от критично значение в посока смекчаване на бедността и подобряване на условията на живот. Увеличаването на възможностите за осигуряване на заетост предполага по-добра среда за създаване на работни места, включително мерки в подкрепа на малките и средни предприятия и по-лесен достъп до кредити за собствениците на малък бизнес. В този контекст са мерките, стимулиращи самонаемането и предприемачеството.

Образователната реформа е от особено значение за ромите. Реформите в общото и професионалното образование трябва да осигурят по-добра подготовка на работниците за пазара на труда.

Проблем с особена острота е отпадането на децата от училище. Въвеждането на по-стриктна система за контрол и наблюдение на децата и особено на застрашените от отпадане деца, както и предприемане на мерки спрямо родителите им, трябва да стане текуща политика. Последните изследвания показват, че въведеното задължително предучилищно обучение по български език има много добър резултат по отношение на включването на ромските деца в училище и следва да бъде развивано и усъвършенствано.

В съответствие с европейските тенденции в образованието гимназиалните програми и учебни планове трябва да бъдат преразгледани в посока осигуряване на добра позиция на младите хора на пазара на

труда, като същевременно запазват възможността за включване в следващи нива на образование.

Реформите в социалното подпомагане трябва да акцентират върху стимулите за заетост и да намалят риска от зависимост от парични помощи. Същевременно помощите не бива да отблъскват способни хора от работа, дори когато подпомагат семейства с ниски доходи.

Освен подобряването на ефективността на паричните помощи, реформата в социалното подпомагане трябва да засили ролята на социалните работници по отношение на най-бедните групи. Според част от ромите социалните работници просто администрират процеса, вместо да използват в пълна степен своя капацитет за работа с отделни хора и домакинства. За множество роми в най-изолираните махали социалните работници са възможност за установяване на комуникация с останалата част от обществото. Тези работници трябва да информират клиентите си за други социални услуги, да осигуряват информация за възможности за работа, да консултират и да подкрепят домакинствата по разнообразни начини. За да изпълняват тази своя функция, те следва да бъдат квалифицирани за нея.

За постигане на ефективност на политиките всяка стъпка в реформите във всеки от секторите трябва да бъде внимателно преценявана и оценявано въздействието ѝ върху благосъстоянието на всички социално изолирани групи с особен акцент върху роми като най-засегнатата група.

Тъй като ромската бедност се корени в социално изключване на широка основа – икономическо, социално и географско – намаляването ѝ изисква подход на включване, изработен по начин, който разширява и насърчава включването и участието на ромите в обществото като същевременно се поддържа тяхната културна идентичност. Единствено политики, които позволяват на ромите да се ползват от националните и европейските пазари на труд и жилища, от системите на образование и здравеопазване и от социалните мрежи биха могли да намалят бедността в дългосрочен план. Затова съществуващите политики трябва да станат по-достъпни за ромите. От особено значение са специфичните инициативи за ромите и техните организации за реализиране на конкретни мерки за подобряване на тяхното състояние.

Политическата цел е многостранното включване на ромите в институциите и механизмите, създаващи икономически и социални възможности. Интервенциите, намаляващи изолацията и изключването на ромите, могат да подобрят условията им на живот в дългосрочен план. Подходът за включване на ромите означава реално участие в планирането, управлението и реализацията на инициативите, проектите и програмите, които ги засягат.

Важен допълващ, националната политика координационен инструмент е ефективното ни участие в инициативата на осем държави от Централна и източна Европа “Десетилетие на ромското включване”, започнала през 2005 г.

2. Предизвикателства в условията на членство в Европейския съюз

Политиките спрямо ромската бедност са включени в контекста на европейските политики за социално и икономическо сближаване. Ромската бедност попада във фокуса на внимание заради бързия процес на европейска интеграция.

Изграждането на институции и приемането на ново законодателство, свързани с ромските въпроси, е само началото на процеса. Дори и след разширяването, проблемът с ромската бедност ще изисква дългосрочен подход, който е част от цялостната програма за икономическо и социално развитие на Европейския съюз.

Ангажиментът на ЕК към ромските проблеми е концентриран в три области: законова рамка, включително защита срещу дискриминация; финансова подкрепа чрез ресурси от структурните фондове и антидискриминационните общностни програми, осигурени на държавите-членки за конкретни цели; политическа координация и сътрудничество. ЕС осигурява подкрепа за спазването на фундаменталните законови права. Това е най-видимо в процеса на присъединяване чрез работата по антидискриминационното законодателство. Прилагането на европейското законодателство, забраняващо дискриминация по расов или етнически произход в заетостта, образованието, социалното осигуряване, здравеопазването, жилищното настаняване и достъпа до услуги, в голяма степен създава условия за подобряване на социалния статус на ромите.

Европейският съюз прилага координиран подход към политиките за заетост и социално включване, наречен "Отворен метод на координация" (ОМК). Този подход е приет с решение на Съвета от Лисабон през март 2000 г. ОМК включва държави-членки, работещи за съгласувани цели и задачи, в това число политиките за насърчаване включването и участието на малцинствата. Европейската комисия наблюдава напредъка на старите и новите държави-членки с помощта на 18-те "индикатора от Лаакен," обхващащи доход, заетост, образование и здравеопазване. Държавите-членки подготвят годишни "Национални планове за действие", които описват напредъка по индикаторите и изработват програми за справяне с бедността и изключването. Тези доклади са един от механизмите за разработване на подходи към ромската бедност.

След присъединяването новите държави-членки имат достъп до Структурните и Кохезионния фондове. И макар ромите да не са изрично споменати в критериите за програмиране на тези фондове, те следва да получат ресурси чрез инструментите за постигане на целите на социалното включване и местното развитие. Структурните фондове са насочени към слабо развитите райони и включват цели като борба с неравенството и дискриминацията на пазара на труда и развитие на селските райони чрез местни инициативи.

Едно основно предизвикателство пред новите държави-членки и в частност пред политиката за интегриране на ромите е изграждането на капацитет на местно ниво за идентифициране и предлагане на успешни проекти за финансиране, както и изпълнението им съобразно европейските процедури.

Европейското измерение на ромската бедност осигурява полезна рамка за политиката. Първо, ромите не са бедни само в Централна и източна Европа. Второ, процесът на европейска интеграция предлага уникална възможност за мерки срещу ромската бедност на междудържавно ниво. Той освен това позволява на държавите да се учат една от друга. Трето, създаването на интегрирана Европа няма да приключи с ратифицирането на договорите за присъединяване, действителната интеграция налага дългосрочен подход към намаляване на бедността, и най-вече на ромската бедност.

С. Цели на действията през 2006 г.

1. Общи цели

Присъединяването в Европейския съюз поставя България пред предизвикателството да бъде пълноправен член на едно мултикултурно общество в краткосрочен план. **Основна цел на правителствената политика е пълноправно интегриране на ромите в обществото. За 2006 г. усилията трябва да бъдат насочени към полагане основите на ефективна политика за постигане на тази цел.**

2. Специфични цели

- ▣ Създаване на цялостна политика за решаване на проблемите на ромите като неразделна част от усилията за преодоляване на различията между Република България и държавите от Европейския съюз;
- ▣ Формиране на убеденост, че публичните инвестиции за интеграция на ромите са в интерес на всички;
- ▣ Осигуряване на ефективно изпълнение на планираните мерки за постигане на целите на РП за 2006 г.;
- ▣ Реализиране на ключови спешни мерки за реално подобряване на социално-икономическото състояние на ромите;
- ▣ Разработване на дългосрочен план за действия за пълноправно интегриране на ромите в обществото;
- ▣ Включване на мерки за решаване проблемите на ромите в стратегическите и плановите документи по структурната политика.

D. Основни направления на действия през 2006 г. и характеристики на планираните мерки

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
1. Подобряване на политиката за интеграция на ромите в обществото					
1.1. Разработване на нова (актуализирана) рамка на държавната политика по отношение на ромите					
☐ Анализ на социално-икономическото състояние на ромите въз основа на определените индикатори за оценка, измерване на начални стойности за оценка на въздействието;	Юни 2006 г.	ДЕДВ, МТСП, ДДПЦИ РВ (за дейности по заетостта)	От бюджета на МС	Измерени начални стойности на базовите индикатори, за отчитане на напредъка	
☐ Осигуряване участието на представители на ромската общност в процеса на разработване и прилагане на политиките, имащи най-голямо въздействие върху промяната на тяхното положение. За адекватно представителство на ромската общност обаче е необходимо разработване и прилагане на методика за	юни 2006 г.	НССЕДВ	От бюджета на МС	1. Проведени заседания на КИР към НССЕДВ и; 2. Разработена методика и критерии за представителност	

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
определяне на ясни критерии за представителност; ¹					
☐ Инициране на обществени консултации за формулиране на адекватна политика за интегриране на ромите в обществото;	Май 2006 г.	НССЕДВ	От бюджета на МС	1. Подготвена рамка за провеждане на обществени консултации за формулиране на адекватна политика за интегриране на ромите в обществото; 2. Провеждане на серия обществени	

¹ Независимо дали политиките са специално предназначени за ромите, те трябва да бъдат включени в процеса на взимане на решения. Досегашната практика ясно показва, че включването на ромите в изработването, прилагането и оценката на програми, е определящо за успеха. Близкото минало изобилства от проекти и програми, макар и с добри намерения, които се провалят поради това, че са планирани и изпълнени без участието на своите бенефициенти.

Включването на ромите в изработването на политики и проекти трябва да се осъществява чрез ефективни механизми за участие и отчитане на техния принос към политиките. И макар те да участват все повече в гражданското общество и изработването на политиката, все още са налице сериозни недостатъци. Администрацията няма утвърден механизъм за работа с граждански организации и отчитане на техния принос при формулиране на политиката, въпреки че съществуват отделни практики. Проблем е капацитетът на ромските организации за компетентно включване в разработването на политики, както и капацитетът на администрацията да работи адекватно с граждански организации. Ромските организации не разполагат с адекватна информация за процесите и достатъчно умения и експертиза за участие в консултации в широкия спектър на политиките, свързани със състоянието на ромите. Съществуват и предразсъдъци, основани на ниското образователно равнище на мнозинството от ромите, което поражда недоверие между ромите и останалите. Затова, контактите и партньорството са начин за намаляване на недоверието и лошата комуникация като същевременно стимулират търсенето на ефективни общественоприемливи подходи за социално-икономическо развитие.

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
				консултации	
<p>☐ Създаване на механизъм за наблюдение на процесите и динамиката в развитието на социално-икономическото състояние на ромите;</p>	Декември 2006 г.	ДЕДВ, МТСП	От бюджета на МС	<p>1. Определена рамка на механизъм за наблюдение на процесите и динамиката в развитието на социално-икономическото състояние на ромите;</p> <p>2. Възвеждане на механизма за наблюдение на процесите и динамиката в развитието на социално-икономическото състояние на ромите в текущата работа на институциите</p>	
<p>☐ Мониторинг на междуетническите отношения в българското общество;</p>	Декември 2006 г.	НССЕДВ, ДЕДВ	От бюджета на МС	<p>1. Определена рамка за извършване на мониторинг на междуетническите отношения в българското</p>	

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
				общество; 2. Възвеждане на практиката за извършване на мониторинг на междуетническите отношения в българското общество в текущата работа на институциите	
☐ При оценяване въздействието на политиките задължително да се дава и оценка за влиянието на планираните мерки върху ромите като уязвима група.	Юни 2006 г.	НССЕДВ, ДЕДВ, МТСП	От бюджета на МС	Актуализиране на методиките за оценка на въздействието на политиките чрез въвеждане на задължително да се дава и оценка за влиянието на планираните мерки върху ромите като уязвима група	
1.2. Съгласуване на документите, регламентиращи политиката за интегриране на ромите					
☐ Преглед на стратегическите документи и планираните мерки за постигане на социална кохезия и анализ на тяхната приложимост към	Октомври 2006 г.	ДЕДВ, МТСП	От бюджета на МС	Определени области на въздействие с най-голям ефект върху	

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
проблемите на ромите;				подобряване положението на ромите	
☐ Разработване на единна стратегическа рамка на действията за интегриране на ромите в обществото	Декември 2006 г.	НССЕДВ	От бюджета на МС	Приета от МС нова стратегическа рамка	
1.3. Създаване на механизъм за обвързване на политиката и мерките за интегриране на ромите в националните и секторните планове и стратегии за развитие, както и отразяване (интегриране) на тази политика в политиката на икономическо и социално сближаване за периода 2007-2013					
☐ Адресиране и отчитане на проблемите на ромите в плановите документи на политиката на икономическо и социално сближаване за периода 2007-2013 ² .	Юни 2006 г.	МФ ³ и ДЕДВ, управляващите органи по ОП	От бюджета на МС и МФ	Ясно определяне на мерките в плановите документи на политиката на икономическо и социално сближаване за периода 2007-2013, които имат пряко въздействие върху подобряването на	

² Плановите документи за плановия период са Националният план за развитие, Национална референтна стратегическа рамка и Оперативните програми към тях, както и Националният план за развитие на селските райони

³ Като координатор на цялостната подготовка на България за структурните фондове

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
				положението на ромите	
1.4. Съгласуване и координация на мерките по Плана за действие до края на 2006 г. с международната инициатива "Десетилетие на ромското включване"					
☐ Обсъждане на мерките по Плана за действие с НРГ, участвала при изготвянето на Националния план по "Десетилетието на ромското включване"	Декември 2006 г.	НССЕДВ, ДЕДВ, МВНР, МЗ, МОН, МТСП, МРРБ, МК и МВР	От бюджета на МС и МВНР		
2. Укрепване на административния капацитет за прилагане на политиката за интеграция на ромите в обществото					
2.1. Актуализиране на функциите и статута на НССЕДВ, областните и общинските съвети по етнически и демографски въпроси					
☐ Усъвършенстване на нормативната уредба, регламентираща функциите и статута на НССЕДВ, областните и общинските съвети по етнически и демографски въпроси	Юни 2006 г.	НССЕДВ и общините	От бюджета на МС	Приемане на актуализирана нормативна рамка. Подобрена координация	
2.2. Подобряване на механизма за вътрешна координация					
☐ Изграждане на екипи към министерствата и агенциите, представени в НССЕДВ с	Юни 2006 г.	НССЕДВ и ДЕДВ	От бюджетите на МС и на съответните министерства и		

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
участието на експерти от ромски НПО за изпълнение на РП.			агенции		
2.3. Подобряване на механизмите за комуникация, консултиране и взаимодействие с организации от гражданския сектор					
☐ Изграждане на капацитет на гражданския сектор за комуникация и консултиране;	Текущо	НССЕДВ	От бюджета на МС От български, чуждестранни и международни фондации	Подкрепа за граждански инициативи, свързани с укрепване на капацитета на гражданския сектор за комуникация и консултиране	
☐ Комуникационна кампания: <ul style="list-style-type: none"> ☐ поддържане на информационен портал за информиране на медиите и обществеността; ☐ Запознаване на обществеността с работата по изпълнение на РП и формиране на убеденост, че инвестициите в нея са инвестиции в интерес на всички; ☐ Издаване на Бюлетин. 	Декември 2006 г.	НССЕДВ	От бюджета на МС От български, чуждестранни и международни фондации		НПДРВ
☐ Реализиране на информационна кампания за подобряване представите на	Текущ	НССЕДВ	От бюджета на МС		

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
обществото за ромите;					
2.4. Усъвършенстване на структурата на дирекция "Етнически и демографски въпроси"					
☐ Избор и прилагане на ефективен модел за вътрешна организация на дирекцията – функционален или секторен;	Юни 2006 г.	АМС	От бюджета на МС	Определен ясен модел за вътрешна организация на дирекцията	
☐ Анализ на длъжностните характеристики;	Юни 2006 г.	АМС	От бюджета на МС		
☐ Укрепване на административния капацитет за изпълнение на РП;	Юни 2006 г.	АМС	От бюджета на МС		
☐ Включване на експерти от ДЕДВ в координационния механизъм за управлението на Оперативните програми към Националната стратегическа референтна рамка (това включване не изисква промяна на обявените в Брюксел координационни механизми)	Юни 2006 г.	АМС, управляващите органи по ОП	От бюджета на МС		
2.5. Повишаване на професионалния капацитет на служителите в дирекция "Етнически и демографски въпроси", служителите в областната и общинската администрация					
☐ Обучение за усъвършенстване на уменията за планиране, изпълнение и	Декември 2006 г.	ДЕДВ, ИПАЕИ	20 000 лв. – от бюджета на МС		НПДРВ приоритет 5.

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
мониторинг – управление на проектния цикъл;					
☐ Обучение за ефективно прилагане на методологията за мониторинг на мерките за изпълнение на политиката за интегриране на ромите в обществото;	Юни 2006 г.	ДЕДВ, ИПАЕИ	25 000 лв. – от бюджета на МС		
☐ Укрепване на капацитета за координация на политиките, включително по оперативна програма Развитие на човешките ресурси.	Септември 2006 г.	ДЕДВ	35 000 лв. – от бюджета на МС		
3. Укрепване на капацитета на партньорите от гражданския сектор за сътрудничество и ефективно участие в процесите на формулиране, изпълнение и оценка на мерките по реализацията плана за действия до края на 2006 г.					
3.1. Подкрепа за инициативи на гражданския сектор за интегриране на ромите в обществото					
☐ Разпространение на информация за възможностите за реализация на граждански инициативи чрез програмите на Европейския съюз	Текущо	ДЕДВ, НССЕДВ	От бюджета на МС От български, чуждестранни и международни фондации и от международни програми		

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
4. Повишаване на ефективността и ефикасността на планираните мерки по изпълнение на РП					
4.1. Предотвратяване на дискриминацията⁴					
☐ Сътрудничество с Комисията за защита от дискриминация, създадена с приемането на Закона за защита от дискриминация;	Декември 2006 г.	НССЕДВ, КЗД, АСП, ДАЗД	От бюджета на МС, КЗД, ДАЗД		НПДРВ приоритет 1 1.3.4
☐ Преглед на напредъка, постигнат в прилагането на антидискриминационната политика и законодателство в България;	Декември 2006 г.	НССЕДВ, КЗД, АСП, ДАЗД	От бюджета на МС, КЗД, ДАЗД		НПДРВ приоритет 1 1.3.4
☐ Контрол върху спазването на правата на децата в училищата и специализираните институции, чрез целеви проверки;	Декември 2006 г.	НССЕДВ, КЗД, АСП, ДАЗД	От бюджета на МС, КЗД, ДАЗД		
☐ Осъществяване на мониторинг и контрол по спазване на стандартите за социални услуги.	Декември 2006 г.	НССЕДВ, КЗД, АСП, ДАЗД	От бюджета на МС, КЗД, ДАЗД		

⁴ Финансирането на отделните дейности по Плана за действие се извършва в рамките на утвърдените средства по бюджетите на съответните министерства и общини.

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
4.2. Образование					
<p>▣ Осигуряване устойчивост на пилотни мерки, доказали ефективност, чрез анализ на въздействието им:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Оценяване на разработените учебни и методически материали за изучаване на майчин ромски език и одобряване на учебници за изучаване на майчин ромски език; 	Юни 2006 г.	МОН	От бюджета на МОН		НПДРВ приоритет 1 2.1.4
<ul style="list-style-type: none"> ○ Квалификация на педагогическия персонал по интеркултурно образование 	Септември 2006 г.	МОН	От бюджета на Националния педагогически център по Плана за квалификация на педагогическия персонал		НПДРВ приоритет 1 2.2
<p>▣ Анализ на въздействието на въвеждането на задължителното обучение по български език в подготвителните групи и класове;</p>	Текущо	МОН	От бюджета на МОН		НПДРВ приоритет 1, 1.3.8
<p>▣ Превенция срещу ранното отпадане на ученици и създаване на благоприятна мултикултурна среда в приемните училища;</p>	Текущо	НССЕДВ, МОН	От бюджета на МС и МОН		НПДРВ приоритет 1, 1.3.5

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
☐ Индивидуална работа с деца, отпаднали от обучение и такива, застрашени от отпадане и техните родители. Обучение за учители, провеждане на семинари, издаване на учебни материали.	Текущо	МОН	От бюджета на МОН		НПДРВ приоритет 1, 1.2 и 1.3
☐ Работа на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства и допълващо финансиране на проекти	Текущо	МОН и ЦОИДИЕМ	500 000 лв.		НПДД 2005-2015 Допълващ приоритет 1
4.3. Социални услуги и закрила					
☐ Модулни обучения на 80 социални работници от дирекции "Социално подпомагане", отдели "Социално подпомагане" и "Закрила на детето" за работа в мултиетническа среда чрез интегрирана система за обучение.	Декември 2006	МТСП и АСП	10 000 лв.		
☐ Подготовка на указания от АСП до всички териториални структури, с които да се акцентира върху индивидуалната работа с ромски семейства в областта на:	Декември 2006	МТСП, АСП	От бюджета на АСП		НПДРВ приоритет 4, 1.1

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ Консултиране и насочване към дирекция "Бюра по труда" за приоритетно включване в програми за ограмотяване, образование, квалификация и преквалификация; ○ Консултиране и оказване на съдействие пред съответните жилищни комисии на общините за намиране на решение на възникнали жилищни проблеми; ○ Консултиране и оказване на съдействие пред общинските власти по въпроси, свързани с образованието на деца от рискови семейства. 					
<ul style="list-style-type: none"> ▣ Прилагане на критериите за закриване, реформиране и реструктуриране към всички специализирани институции за отглеждане на деца, съгласно Националната програма за закрила на детето за 2006 г.; 	Декември 2006	МТСП, АСП, МОН, ДАЗД			
<ul style="list-style-type: none"> ▣ Закриване на специализирани институции за отглеждане на деца: <ul style="list-style-type: none"> ○ Дом за деца и младежи с умствени затруднения в с. Добромирци, община Кирково, област Кърджали, с капацитет 80 	Декември 2006	МТСП, АСП, МОН, ДАЗД			

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
<p>места;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Дом за деца и младежи с умствени затруднения в гр. Пазарджик, с капацитет 50 места; ○ Дом за деца и младежи с умствени затруднения в гр. Берковица, област Монтана, с капацитет 90 места; 					
4.4. Заетост					
<p>☒ Изпълнение на текущите мерки от МТСП, Агенцията по заетостта и увеличаване броя на обхванатите от тези мерки роми:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Обучение на 2500 лица по Националната програма за ограмотяване и квалификация на роми – по Националния план за заетост за 2006 	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, АЗ	1 650 000 лв.		НПДРВ приоритет 4
<ul style="list-style-type: none"> ○ Национална програма "От социални помощи към осигуряване на заетост"; 	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, АЗ			
<ul style="list-style-type: none"> ○ Програми за ограмотяване, професионално обучение и заетост; 	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, АЗ			
<ul style="list-style-type: none"> ○ Обучения за придобиване на професионална квалификация и мотивационно обучение; 	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, АЗ			

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
○ Проект "Заетост чрез подкрепа на бизнеса" (JOBS) – осигуряване на заетост на 800 лица и обучение на 1050 лица;	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, общините	1 197 128 лв.		
○ Проект "Красива България";	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, общините			
○ Програма "Преодоляване на бедността";	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП			
○ Програма за обучение и заетост в общините Опака, Омуртаг, Никола Козлево, Върбица, Макреш, Бойница, Белица, Якоруда, Сатовча, Доспат, Котел, Кайнарджа, Ракитово.	Съгласно плана за 2006 г.	МТСП, АЗ			
4.5. Здравеопазване и спорт					
▣ Оценка на практиката за подготовка и реализация на модела за въвеждане на здравни медиатори и дефиниране на ефективен модел за промоция на здравето сред ромите	Според одобрения график	МЗ, ДАМС			НПДРВ приоритет 2
▣ Разработване на методология и събиране на данни за заболяемостта сред ромското население		МЗ и НСИ	15 000 лв.		НПДРВ приоритет 2

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
<p>☐ Изпълнение на мерките, предвидени в Плана за действие към Здравната стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства</p>	Според одобрения график	МЗ			Плана за действие към Здравната стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства
<p>☐ Организиране на състезания и спортни прояви и създаване на условия за ромските деца за занимания с физически упражнения и спорт, с оглед тяхното физическо състояние и здраве</p>	Според одобрения график	МЗ, ДАМС	23 834 лв.?		НПДРВ приоритет 1
<p>☐ Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Програма "Спортна ваканция"; ○ Областни и зонални състезания за деца от ДОВДЛРГ и помощни училища (50% от обхванатите деца са от ромски произход) 	До края на 2006 г.	ДАМС	41 000 лв. ⁵ ?		

⁵ Средствата са от републиканския бюджет и по проект.

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
4.6. Жилищна среда					
4.6.1. Текущи мерки					
☐ Нормативно осигуряване на жилищната политика, включително по решаване на жилищните проблеми на ромите за управление на етажната собственост и жилищните сгради; за жилищно-спестовните каси, за жилищните сдружения, за насърчаване строителството и подобряването на жилищните сгради, изменение и допълнение на Закона за устройството на територията;		МРРБ			
☐ Проект “Изграждане на 284 жилища и основната инфраструктура към тях за ромски семейства в лишените от възможности райони;	Според одобрения график	МРРБ, областна управа, общински съвет	От бюджета на МРРБ		
☐ Изграждане на техническата инфраструктура в райони, с преобладаващо малцинствено население (роми) – в общините Стара Загора, Лом, Омуртаг, Венец; Ромски културен център, детска градина в Дулово;	Според одобрения график	МРРБ, общините Стара Загора, Лом, Омуртаг, Венец	От бюджета на МРРБ		

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
☐ Преквалифициране за работа в строителството на представители на ромската общност;					
☐ Ефективен контрол върху незаконното строителство;	Текущо	МРРБ, общините и областните управи	От бюджета на МРРБ		
☐ Ускоряване изработването на кадастрални и подробни устройствени планове на градски райони с компактно ромско население;	Текущо	МРРБ	От бюджета на МРРБ		
☐ Благоустройствени дейности в райони, с преобладаващо малцинствено население (роми) – по обекти, както следва: ○ Основен ремонт на ул. “Глогова”, кв. “Изток”, гр. “Котел”;	Декември 2006 г.	МРРБ, община	От бюджета на МРРБ и общинските бюджети		
○ Основен ремонт на ул. “Могилица”, кв. “Могилица”, гр. Брезник;	Декември 2006 г.	МРРБ, община	От бюджета на МРРБ и общинските бюджети		
○ Основен ремонт на ул. “Св. Св. Кирил и Методий”, с. Ценово;	Декември 2006 г.	МРРБ, община	От бюджета на МРРБ и общинските бюджети		
○ Рехабилитация на ул. 4 от “Напредък” до ул. “Дилянка”, гр. Пловдив;	Декември 2006 г.	МРРБ, община	От бюджета на МРРБ и общинските бюджети		

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
○ Рехабилитация на ул. в гр. Лом.	Декември 2006 г.	МРРБ, общините	От бюджета на МРРБ и от общинските бюджети		
☐ Обучение на персонала в областите и общинските администрации във връзка с изпълнението на програмата за обновяване на жилищни сгради и Националната програма за решаване на жилищните проблеми на ромите (семинари и работни срещи).	Декември 2006 г.	МРРБ, ИПАЕИ	От бюджета на МРРБ		
☐ Изпълнение на информационно-образователна кампания за постигане целите на новата жилищна политика и изпълнението на Националната програма за решаване жилищните проблеми на ромите (печатни материали и други връзки с обществеността)	Декември 2006 г.	МРРБ	От бюджета на МРРБ		
4.6.2. Неотложни мерки					
☐ Извършване на анализ на жилищната среда – състояние на жилищния фонд и жилищния пазар през 2006 г. (включително състоянието в ромските квартали.)	Август 2006	МРРБ	От бюджета на МРРБ.		

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
☐ Разработване на модел за организация на жилищната среда в ромските квартали;	Септември 2006 г.	ДЕДВ, МРРБ	От бюджета на МС		
☐ Нормативни промени – подобряване на механизмите за предварителен контрол срещу незаконно строителство.	Септември 2006 г.	МРРБ, общините	От бюджета на МРРБ и общините		
☐ Реализиране на кампания за почистване на ромските квартали (в рамките на кампаниите за почистване на общините);	Текущо	Общините	От бюджета на общините		
☐ Разработване на финансова схема за изграждане на съвременна жилищна среда.	Декември 2006	МФ			
4.7. Култура					
☐ Подкрепа за честване на традиционни ромски празници (Василица, Гергьовден, Бари Богородица и др.) и изяви на съвременната ромска култура (Национален фестивал за ромска музика и песен в Стара Загора и др.)	Текущо	НССЕДВ, МК			НПДРВ приоритет 1 и 6

<i>Направление/дейност</i>	<i>Срок за изпълнение</i>	<i>Отговорна институция</i>	<i>Ресурси / източник</i>	<i>Индикатори за изпълнение</i>	<i>Връзка с други планове за действие</i>
4.8. Подобряване на достъпа на ромите до държавна служба					
☐ Консултиране и насочване на кандидатите за държавна служба към подходящи позиции в зависимост от професионалните качества; ⁶	Текущо	ДЕДВ, МДААР			
☐ Подобряване на възможностите за служебно и професионално развитие на представители на малцинствени групи	Текущо	ДЕДВ, МДААР, ИПАЕИ			

⁶ Назначаването на служители от малцинствени групи (роми) не трябва да нарушава установените принципи на държавната служба за служебно и професионално развитие.

5. Планиране на нови инициативи за реализация на политиката за интеграция на ромите в обществото

Според изследвания на Световна банка и други международни организации проблемите на ромите в европейски мащаб не са решими в средносрочен план, но а тежкото състояние на ромите налага предприемането на спешни мерки за обръщане на негативните тенденции в техния социално-икономически статус. Решаването на ромските проблеми изисква готовност за тясно сътрудничество със самите роми, търпение и експериментиране на нови по-адекватни подходи. Необходими са адекватни инициативи, които да отчитат реалните условия и разнообразните нужди на ромските групи. Различията трябва да се отчитат още при планирането на новите инициативи. Политиките трябва да балансират три свързани типа цели:

- първо, увеличаване на икономическите възможности чрез разширяване на участието в работната сила;
- второ, изграждане на човешки капитал чрез по-добро образование и здравеопазване; и
- трето, укрепване на социалния капитал и развитието на общността чрез повече участие за ромите.

Прилагането на тези мерки изисква взаимодействие между министерствата, местните власти, ромите, гражданския сектор и международните партньори.

5.1. Антидискриминация

Новото законодателство е важна предпоставка за премахване на дискриминацията, същевременно е необходимо да продължат усилията за прилагане на нормите, забраняващи дискриминация във всички сфери на обществения и икономическия живот. **Повишаване на обществената информираност** за правата и задълженията на гражданите и институциите, произтичащи от новото законодателство, както и разпространение на добри практики за създаване на равни условия за реализация. Ефективността на прилагането на ЗЗД трябва да бъде обект на ежегоден мониторинг. Усилията за **противодействие на дискриминационни нагласи и поведение** трябва да включват и мерки за изграждане на **взаимно доверие между етносите** като база за **постигане на по-високо ниво на социална сплотеност** в българското общество.

5.2. Образование

Образованието е определящо за подобряване на благосъстоянието и икономическото положение. То е безспорен приоритет за правителството и гражданския сектор. В областта на образованието са изпълнени повече проекти, отколкото в който и да е друг сектор.

Образователните инициативи имат различни форми и осъществяват намеса в различни етапи от образователния цикъл. Ключов приоритет е намаляването на бариерите пред започване на училище. Много от децата нямат желание за започване на училище поради недостиг

на средства и културни различия, включително и невладеене на езика. Икономическите ограничения могат да бъдат намалени чрез координиране на социалните помощи и образователните политики за намаляване на цената на образованието за бедните семейства като обвързване на детските надбавки с посещаването на училище и стипендии за ученици с ниски доходи.

Предучилищните програми трябва да подготвят децата за училище и да преодолеят езиковите бариери. От 2003 г. предучилищното обучение по български език е бесплатно и задължително. Същевременно тази практика следва да бъде оценена и развита. Организацията от гражданския сектор могат да играят важна роля в този процес⁷. Родителското участие на всички нива на образованието следва да се насърчава, включително привличането им в училищните настоятелства и в учебния процес.

От критично значение са и мерките за намаляване на отпадането от училище. Създаването на мотивация за необходимостта от по-добро образование у ромските ученици е начин за увеличаване на посещаемостта на училището и за постигане на по-добри резултати от обучението.

Мерките срещу дискриминацията в училищната система и намаляването на специалните училища и институции за роми са критично важни за промяна на отношението на ромите към образователната система.

Практиката на необосновано насочване на ромски деца към специални училища трябва да бъде прекратена.

Специализираните образователни институции трябва да се реформират така, че да посрещат специалните нужди на деца в риск без да създават образователни дефицити. Обособените ромски класове в училищата трябва да бъдат премахнати. За географски изолираните селища трябва да се потърсят варианти за транспортиране на децата до училище.

Учителите имат огромна роля за качеството на образованието и трябва да бъдат обучавани за посрещане на предизвикателствата на мултикултурната среда. Подготовката на учителите трябва да включва ромска история и култура, разрешаване на конфликти и управление на класа. Опитът с помощник-учителите трябва да бъде преосмислен и понататъшното му прилагане трябва да бъде нормативно регулирано.

---

⁷ Институт Отворено общество финансира програмата Стъпка по Стъпка, адаптирана от американската инициатива Head Start за ромски и не-ромски общности. През 2000 г. над 8,000 ромски ученици в 17 държави от Централна и източна Европа и бившия Съветски съюз започнаха програмата Стъпка по стъпка. Това е интегриран подход, който осигурява обучение и помощ за учителите и приобщава родителите към класната стая.

5.3. Здравеопазване

Здравните услуги се нуждаят от специално внимание. В този контекст е необходимо създаването на система за мониторинг на здравния статус. В частност, по-ефективното наблюдение на заразни болести като туберкулоза, хепатит и ХИВ/СПИН е от критично значение. Здравни услуги трябва да бъдат предоставяни и в изолираните ромски квартали. Увеличаването на достъпа на ромите до здравеопазване включва осигуряване на стимули за лекарите, здравни работници на общността и социални работници, които да решават проблемите и да разясняват мерките за профилактика.

Особено внимание следва да бъде отделено на ефективното планиране на мерките за преодоляване на културните бариери пред репродуктивното и семейното здравеопазване.

Опитът за използване на посредници (роми или не-роми) за насърчаване на здравни дейности сред ромите и за улесняване на взаимодействието между тях и здравните работници, особено за преодоляване на съпротивата спрямо базови здравни грижи от рода на имунизацията, следва да бъде развит и превърнат в текуща практика, която да бъде нормативно регламентирана.

Информационните кампании са начин за решаването на възникващи здравни рискове, в това число зависимости към наркотични вещества, болести, предавани по полов път и условията, свързани с лошо хранене и жилищни условия. Други възможни инициативи са по-доброто разпространение на обществена здравна информация чрез медиите и училищата, както и по-добра координация с организации от гражданския сектор.

5.4. Жилищна среда

Разнообразието на начина на живот и традициите на ромите поставят значителни изисквания към жилищната политика. Необходима е добра координация между правителството, общностите и общините. От първостепенна важност е изясняването на собствеността на жилищата и въвеждането на ефективни законодателни мерки за (еднократно) узаконяване на съществуващите незаконни сгради. Нерешените проблеми на собствеността размиват отговорностите за поддръжка и обновяване до степен, в която никой не носи отговорност. Подобна динамика блокира стимулите на живеещите да инвестират в собствеността и да я поддържат.

Адекватните механизми за включване на общността и избор са начин за гарантиране на ефективността при въвеждане на схеми, които да позволят на домакинствата са кандидатстват за ресурси за подобряване на жилищната среда, включително микрокредити (и социални фондове). За да се разбере дали тези инструменти достигат до ромите, е нужно внимателно проследяване и наблюдение.

Мерките за подобряване на лошите условия в някои от най-бедните ромски квартали включват:

- изясняване на правата на собственост;
- разрешаване на спорове за собственост на земята и сградите, които възпрепятстват жителите и местните власти да инвестират и поддържат имоти в лошо състояние;
- опростяване на процедурите за придобиване на разрешение за строеж, за да се позволи на живеещите да подобрят жилищата си и
- осигуряване на ясна информация на хората за процедурите за кандидатстване за разрешителни за строителство и придобиване на собственост.

Изолираните ромски квартали се нуждаят от подобряване на базова инфраструктура, както и разширяване на обществените и комунални услуги.

5.5. Икономически условия/заетост

- Програми за заетост

Трудността на достъпа до пазара на труда за ромите е основен фактор за бедност. Трайната безработица води до зависимост от социални помощи, включително в психологически план, което прави връщането на пазара на труда още по-трудно. Пасивните помощи за безработица осигуряват трайно безработните и не стимулират заетост. Друга причина за масовата безработица е фактът, че много от ромите нямат умения, адекватни на съвременните пазарни условия.

Разширяването на възможностите за труд е базов приоритет. Програмите, свързани с трудова заетост, като например детски надбавки и надбавки за транспорт или закупуване на карти за пътуване на ниско платените работници, могат също да улеснят намирането на работа и да разкъсат кръга на зависимостта. През 2006 г. АЗ ще разработи конкретен план за ромите във връзка с изпълнението на обявената декада за ромското включване.

- Обучение

Необходимо е специално внимание към допълнителните бариери пред ромите, в това число по-ниския образователен статус, географската изолация и дискриминацията. Инициативите, увеличаващи възможностите на ромите на пазара на труда, трябва да започват с подобряване на образователния статус. Обхватът и качеството на обучението трябва да създава умения, които осигуряват възможност за реализация на пазара на труда.

- Разработване на схема със стимули при наемане на роми (представители на уязвими групи) в МСП;
- Разработване на финансов механизъм за стимулиране на предприемачеството и семейната заетост.

Използването на наличните и бъдещите грантови схеми по предприсъединителните и структурни инструменти за подобряване на достъпа до кредити на ромите и ниско-доходните групи трябва да се използва като модел за тестване на политики за насърчаване на предприемачеството сред тези групи. Задължително е след тестването на моделите и доказване на тяхната ефективност да съществува нагласа за прилагането му трайно в политиката на правителството.

Обвързването на мерките за заетост с благоустройствените програми е възможност за по-ефективен подход към проблемите.

Част от текущите програми за заетост залагат на краткосрочна нискоквалифицирана заетост и не увеличават уменията на участниците, а оттам не променят предпоставките за заетост в дългосрочен план.

5.6. Социални помощи

Програмите за социално подпомагане, насочени към хората в най-тежко социално положение, са важен източник на доходи за много ромски семейства. Тези програми отговарят на нуждите на тези лица и семействата, като създават стимули за започване на работа, което ще доведе до намаляване на риска от “капана на бедността” и зависимостта от социално подпомагане.

В програмите за социално подпомагане са включени ефективни стимули за започване на работа – задължение за минимум 6 месечна регистрация в дирекции “Бюро по труда”, включване в програми за трудова заетост, отработване на минимум 5 дни общественополезен труд, ограничаване на срока, за който безработните лица в трудоспособна възраст могат да бъдат обект на месечно социално подпомагане.

Размерът на социалните помощи де се определя така, че нископлатените работници (преимуществено от многочленни семейства) да могат да получават помощи на равнище, което да не ги демотивира да работят. Ролята на социалните работници е съобразена с тези изисквания – работи се индивидуално с всеки случай, като се оказва помощ и консултиране при насочване към дирекциите “Бюро по труда” за намиране на работа, включване в курсове за ограмотяване, квалификация и преквалификация.

5.7. Култура

- ▣ Създаване на условия за съхраняване на ромската културна идентичност и развитието ѝ като част от националната култура
- ▣ Насърчаване на ромски медии и участието на роми в медиите
- ▣ Стимулиране на създаването на ромски културно-информационни общностни центрове.

Е. Индикатори за изпълнение на планираните мерки

1. Базови индикатори за оценка на изпълнението на Плана за действия през 2006 г.

Предложената съвкупност от индикатори съответства на модела, използван от Европейската комисия за мониторинг на бедността и социалното изключване. Тези индикатори са взаимно съгласувани и измерими и се използват от страните-членки на Европейския съюз за подготовката на Национални планове за действие по социалната интеграция. Индикаторите са насочени по-скоро към измерване на резултатите в социалната област, отколкото до средствата, с които са постигнати.

Основните принципи при определянето на индикаторите са използване на единни критерии за измерване и съпоставяне на нивото на социална изолация.

Изведени са два основни типа индикатори:

- *Първични индикатори* – включват ограничен брой водещи показатели, които покриват най-важните фактори, водещи до социална изолация;
- *Вторични индикатори* – подкрепят водещите индикатори и описват други измерения на проблема.

№	Индикатор	Дефиниция
Първични индикатори		
1a	Равнище на ниските доходи, класифицирани по възраст и пол	Процент на индивидите, живеещи в домакинства, в които общия разполагаем доход на домакинството е под 60% от средния разполагаем доход за страната Възрастови групи: 0-15 16-24 25-49 50-64 65+ Класификация по пол за всички възрастови групи + общо
1b	Равнище на ниските доходи според статуса на заетост	Дял на индивидите на възраст 16 и повече години, живеещи в домакинства, където общия разполагаем доход на домакинствата е под 60% от средния разполагаем доход за страната Най-често срещани дейности: <ul style="list-style-type: none"> • зает • само-нает • безработен • пенсионер • неактивен – друг Класификация по пол за всички категории + общо
1c	Равнище на ниските доходи според типа на домакинството	Делът на индивидите, живеещи в домакинства, където общия разполагаем доход на домакинствата е под 60% от средния разполагаем доход за страната Типове домакинства: <ul style="list-style-type: none"> • 1 лице на възраст под 30 години • 1 лице на възраст 30-64 години • 1 лице на възраст над 65 години • Двама възрастни без непълнолетни деца; най-малко единия на възраст над 65 години • Двама възрастни без непълнолетни деца; и двамата под 65 години • Други домакинства без непълнолетни деца • Самотен родител с 1 или повече

№	Индикатор	Дефиниция
		<p>непълнолетни деца</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 възрастни и 1 непълнолетно дете • 2 възрастни и 2 непълнолетни деца • 2 възрастни и 3 и повече непълнолетни деца • Друг тип домакинства с непълнолетно дете • Общо
1d	Равнище на ниските доходи според имуществения статус	<p>Делът на индивидите, живеещи в домакинства, където общия разполагаем доход на домакинствата е под 60% от средния разполагаем доход за страната</p> <ul style="list-style-type: none"> • Собственик или освободен от наем • Наемател • Общо
1e	Праг на ниските доходи (иллюстративни стойности)	<p>Стойността на прага на ниските доходи (60% от средните разполагаеми доходи за страната) във фиктивна валута PPS⁸, ЕВРО и национална валута за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Домакинства от едно лице • Домакинства с двама възрастни и 2 деца
2	Разпределение на доходите	S80/S20: Отношението между разполагаемия доход за страната на 20% от най-високите доходи, отнесено към 20% от най-ниските доходи
3	Устойчивост на ниските доходи	<p>Лица живеещи в домакинства, където общия разполагаем доход е бил под 60% от средния разполагаем доход за страната в годината n и най-малко 2 години от годините n-1; n-2; n-3</p> <p>Разпределение по пол + общо</p>
4	Отношение на различията от	Разликата между средните доходи на глава под прага на ниските доходи,

⁸ PPS = Purchasing Power Standards –фиктивни валутни единици, които отчитат различните ценови равнища между страните, така позволяват използването на еднакъв номинален агрегат в две страни с различни ценови равнища

№	Индикатор	Дефиниция
	средната на ниските доходи	изразен като процент и прага на ниските доходи Разпределени по пол + общо
5	Регионално влияние	Коефициент на вариация на равнището на заетост на NUTS 2 ниво
6	Дългосрочна безработица	Общо дълготрайно незаето население (12 и повече месеца) като част от общото активно население Разпределено по пол + общо
7	Лица, живеещи в безработни домакинства	Лица на възраст от 0 до 65 години (0-60), живеещи в домакинства, в които няма работещи лица в съответното домакинство. В тази категория попадат всички с изключение на тези, в които всички попадат в една от тези категории: <ul style="list-style-type: none"> • Възраст под 18 години • Възраст от 18 до 24 години обучаващи се или неактивни • Възраст 65 (60) години и повече и неработещи
8	Ранно напускане на училище без продължаващо образование или обучение	Делът от общото население на възраст 18-24 години получили ISCED 2 ниво или по-малко ниво на образование и не предприели друга форма на обучение или образование Разпределение по пол + общо
9	Очаквана продължителност на живота (при раждането)	Броя години, които са очаквани лицето да преживее. Започва се от нулева година, за мъже и за жени
10	Самооценка за здравното състояние според равнището на доходите	Отношението на населението в горната и долната квантилни групи ⁹ (по разполагаеми доходи) на населението на възраст 16 и повече години, които се самооценяват с лошо или много лошо здравословно състояние Разпределение по пол + общо
Вторични индикатори		
11	Разсейване около прага на бедността	Лицата, живеещи в домакинства, където общият разполагаем доход е под 40, 50 и 70% от средния разполагаем доход за

⁹ квантиланна група – ранжиране равнищата на дохода във възходящ (низходящ) ред разделение на този ред на четири равни части и определяне на квантилните групи, в горната квантилна група попадат 25% с най-високи доходи, в долната 25% с най-ниски доходи

№	Индикатор	Дефиниция
		страната
12	Равнище на ниския доход, който трябва да е обвързан с времеви момент	<p>На базата на 1995 година</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отнасяне на равнището на ниските доходи към 1997 <p>(= индикатор 1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отношението на равнището на ниските доходи към 1995, преизчислено с коефициента на инфлация 1994/1996
13	Равнище на ниските доходи преди трансформация	<p>Отнася се за равнището на ниски доходи, където доходите са изчислени по следния начин:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Доходите изключват всички социални плащания • Доходите включват пенсионираните лица и тези на военна служба • Доходи след всички социални плащания (=индикатор 1) • Разпределение по пол + общо
14	Коефициент на Джини	Отношението на кумулативния дял на населението, подредена според равнището на доходите към кумулативния дял на общата сума, получена от тях
15	Продължителност на ниския доход (под 50% от средния доход)	<p>Лица, живеещи в домакинства, където общият разполагаем доход на домакинствата е бил под 50% от средния разполагаем доход за страната в годината n и най-малко 2 години от годините n-1; n-2; n-3</p> <p>Разпределение по пол + общо</p>
16	Дял на дългосрочната безработица	<p>Общото дългосрочно безработно население (12 и повече месеца) като дял от общото безработно население</p> <p>Разпределение по пол + общо</p>
17	Равнище на много дългосрочна безработица	<p>Общото много дългосрочно безработно население (24 и повече месеца) като дял от общото безработно население</p> <p>Разпределение по пол + общо</p>
18	Лица с ниско ниво на образованието	<p>Лица, достигнали 2 или по ниско ниво на образованието за възрастни по възрастови групи (25-34; 35-44; 45-54; 55-64)</p> <p>Разпределение по пол + общо</p>

2. Източници на информация

Националният статистически институт е основният орган, осъществяващ събирането, обработването и предоставянето на статистически данни по различни показатели, включително предложените, за измерване ефективността на мерките по Плана за действия през 2006 г.

Основните текущи изследвания на НСИ са:

- ▣ Изучаване на домакинските бюджети – извадково изследване, месечно;
- ▣ Наблюдение на работната сила – извадково изследване, тримесечно;
- ▣ Наети лица, отработено време и средства за работна заплата – тримесечно;
- ▣ Пенсии – изчерпателно изследване, годишно;

Подходящо е, съвместно с НСИ, да бъде определен обхватът и методологията за осъществяване на специализирани изследвания за социално изолираните групи.

За нуждите на общинската и областната администрации данни могат да се получават от териториалните статистически бюра.